

Eduskunnan hallintovaliokunta

HE 29/2025 vp

Hallituksen esitys laiksi poliisilain 5 a luvun muuttamisesta ja eräksi muiksi laeiksi

Kuten hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, olen nostanut vuosikertomuksisani esiin erinäisiä nykyisen tiedustelumenetelmiä käyttämällä saatujen tietojen rikostorjuntaan luovuttamista koskevan palomuurisääntelyn (poliisilaki 5 a luku 44 §, laki tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa 17 § ja laki sotilastiedustelusta 79–81 §) tulkinnanvaraisuuksia (s. 7). Kuten hallituksen esityksen perusteluissa edelleen todetaan, minulla ja eduskunnan oikeusasiamiehellä on ollut myös joitakin näkemyseroja nykyisen palomuurisääntelyn tulkinnan suhteen (s. 4, 7 ja 8). Kyse on erityisesti tiedustelumenetelmien käytön tarkoitussidonnaisuuteen ja tiedustelumenetelmiä käyttämällä saatujen tietojen käyttötarkoitussidonnaisuuteen liittyvästä mahdollisuudesta erottaa kansallista turvallisuutta uhkaavat rikokset ja muut rikokset toisistaan nykyistä palomuurisääntelyä sovellettaessa. Tiedustelumenetelmien käytön tarkoitussidonnaisuus perustuu poliisilain 1 luvun 5 §:ssä, tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annetun lain 1 §:n 2 momentissa ja sotilastiedustelusta annetun lain 8 §:ssä säädettyyn. Tiedustelumenetelmiä käyttämällä saatujen tietojen käyttötarkoitussidonnaisuus perustuu puolestaan rikosasioiden tietosuojalain 5 §:n 1 ja 2 momenteissa säädettyyn. Hallituksen esityksessä ehdotettu sääntely vaikuttaisi poistavan ainakin keskeisimmät esiin nostamani nykyisen palomuurisääntelyn tulkinnanvaraisuudet. Näkemykseni mukaan edellä mainitun kansallista turvallisuutta uhkaavien rikosten ja muiden rikosten välisen erottelun osalta samaan lopputulokseen olisi tosin ollut mahdollista päästä myös tulkitsemalla nykyistä palomuurisääntelyä osana laajempaa sääntelykokonaisuutta, johon kuuluu palomuurisääntelyn lisäksi myös henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely ja siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisten tehtäviä koskeva sääntely. Siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisten tehtävät koostuvat toisiinsa liittyvistä kansallista turvallisuutta vakavasti vaarantavaa toimintaa koskevien tietojen hankkimisesta sekä kansallista turvallisuutta uhkaavien rikosten estämisestä ja paljastamisesta (poliisilaki 1 luku 1 § 1 momentti ja 5 a luku 1 §, laki poliisin hallinnosta 10 § 1 momentti, laki puolustusvoimista 8 ja 8 a pykälä, laki sotilastiedustelusta 3 §, nykyinen laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa 86 § 1 momentti ja 1.12.2025 voimaan tuleva uusi laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa 93 § 1 momentti). Kyse on myös sen arvioimisesta, ovatko kansallista turvallisuutta vaarantavaa toimintaa koskeva tiedonhankinta sekä kansallista turvallisuutta uhkaavien rikosten estäminen ja selvittäminen rikosasioiden tietosuojalain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuja keskenään yhteensopivia tietoja käsittelytarkoituksia.

Esitän seuraavassa eräitä ehdotetun sääntelyn soveltamisalaan ja tulkintaan sekä hallituksen esityksen perusteluihin ja hallituksen esityksessä ehdotettuihin säännöksiin liittyviä huomioita. *Ehdotetun sääntelyn soveltamisalaan liittyy myös joitakin tulkintakysymyksiä, joihin olisi hyvä ottaa kantaa hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyn yhteydessä.*

Peruspalomuurisääntelyn ja peruspalomuurisääntelyä täydentävän sääntelyn soveltamisala

Ehdotettua peruspalomuurisääntelyä (poliisilaki 5 a luku 44 § ja laki sotilastiedustelusta 79 §) ja peruspalomuurisääntelyä täydentävää sääntelyä (poliisilaki 5 a luku 44 a § ja laki sotilastiedustelusta 80 §) sovellettaisiin tiedustelumenetelmiä käyttämällä saatujen rikostietojen eli rikosta koskevien tietojen rikostorjuntaviranomaisille luovuttamiseen. Ehdotettujen säännösten soveltamisalaan ei kuuluisi muiden kuin tiedustelumenetelmiä käyttämällä saatujen tietojen luovuttaminen, muiden kuin rikostietojen luovuttaminen tai tietojen luovuttaminen muille kuin rikostorjuntaviranomaisille. Eduskunnan oikeusasiamiehen esittämän näkemyksen mukaan nykyisissä palomuurisäännöksissä on säädetty tyhjentävästi tiedustelumenetelmiä käyttämällä saatujen tietojen luovuttamisesta muille viranomaisille muihin kuin siviili- ja sotilastiedustelutoiminnan käyttötarkoituksiin (EOAK/592/2022 s. 10).

Ehdotetun peruspalomuurisääntelyn ja peruspalomuurisääntelyä täydentävän sääntelyn soveltamisalaan kuulumatonta viranomaisten välistä tiedonvaihtoa koskevasta sääntelystä muodostuu monimutkainen kokonaisuus. Tiedonvaihdon mahdollistavia säännöksiä on voitu sijoittaa tiedot luovuttavia tai/ja vastaanottavia viranomaisia koskeviin lakeihin. Kyse voi olla tiedot luovuttavien viranomaisten velvollisuudesta tai oikeudesta luovuttaa tietoja eli tiedot vastaanottavien viranomaisten oikeudesta tai mahdollisuudesta saada tietoja. Tietojen luovuttaminen voi olla pyynnöstä tapahtuvaa tai oma-aloitteista. Tiedonvaihto voi olla tavanomaista eli säännöllisesti toistuvaa tai epätavanomaista eli erityiseen yksittäistapauskohtaiseen harkintaan perustuvaa. Tavanomainen tiedonvaihto voi perustua luovutettavien tietojen tarpeellisuuden arvioimiseen esimerkiksi tietotyyppitasolla ja epätavanomainen tiedonvaihto perustuu luovutettavien tietojen välttämättömyyden arvioimiseen tietotasolla. Luovutettavat tiedot voivat olla henkilötietoja tai muita tietoja ja salassa pidettäviä tai julkisia tietoja. Oma kysymyksensä on tietojen pyytämistä ja tietojen luovuttamista koskeva päätöksentekomenettely sekä siihen liittyvä tiedonsaannin edellytysten täyttymisen arviointia koskeva vastuunjako tiedot luovuttavien ja tiedot vastaanottavien viranomaisten välillä.

Ehdotetun peruspalomuurisääntelyn ja peruspalomuurisääntelyä täydentävän sääntelyn soveltamisalaan kuulumattoman siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisten tietojen tavanomaisen luovuttamisen yhteydessä voivat tiedot luovuttavaa siviili- tai sotilastiedusteluviranomaista koskevan sääntelyn osalta tulla sovellettaviksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoiminnasta annetun lain 50 §:n 1-3 momentit, henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 29 §:n 1 momentti, poliisilain 5 a luvun 55 §:n 2 momentti ja sotilastiedustelusta annetun lain 18 §:n 1 momentti. Tavanomaista tietojen luovuttamista koskevan sääntelyn lisäksi voi tulla sovellettavaksi sitä täydentävä epätavanomaista tietojen luovuttamista koskeva sääntely. Epätavanomainen tietojen luovuttaminen voi perustua tiedot luovuttavaa siviili- tai sotilastiedusteluviranomaista koskevan sääntelyn osalta poliisilain 7 luvun 2 §:ään sekä henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 30 §:n 1 momenttiin ja 2 momentin 3 kohtaan. Sekä tavanomainen että epätavanomainen tietojen luovuttaminen voi perustua myös tiedot vastaanottavaa rikostorjuntaviranomaista koskevaan sääntelyyn.

Ehdotettujen peruspalomuurisääntelyn ja peruspalomuurisääntelyä täydentävän sääntelyn osalta voi herätä kysymys siitä, olisiko sääntelyt tarkoitettu tiedustelumenetelmiä käyttämällä saatujen rikostietojen rikostorjuntaviranomaisille luovuttamisen osalta tyhjentäväksi vai voitaisiinko esimerkiksi edellä tarkoitettua epätavanomaista tietojen luovuttamista koskevan sääntelyn soveltamisalaan.

vuttamista koskevaa sääntelyä soveltaa tiedustelumenetelmiä käyttämällä saatujen rikostietojen rikostorjuntaviranomaisille luovuttamiseen erityisen yksittäistapauskohdaisen harkinnan perusteella sellaisessa tilanteessa, jossa ehdotetuissa peruspalomuurisääntelyssä ja peruspalomuurisääntelyä täydentävässä sääntelyssä tietojen luovuttamiselle asetetut edellytykset eivät täyty.

Peruspalomuurisääntelyn ja peruspalomuurisääntelyä täydentävän sääntelyn soveltaminen ja sääntelyjen välinen suhde

Ehdotettuja peruspalomuurisäännöksiä sovellettaisiin tiedustelumenetelmiä käyttämällä saatujen rikostietojen rikosten estämisen tai selvittämisen tarkoituksessa tapahtuvaan luovuttamiseen.

Ehdotettujen peruspalomuurisäännöksiä täydentävien säännösten sanamuodot itsessään jättävät jonkin verran epäselväksi, sovellettaisiinko säännöksiä pelkästään rikostietojen rikostorjuntaan luovuttamiseen, pelkästään rikostietojen muuhun tarkoitukseen kuin rikostorjuntaan luovuttamiseen vai sekä rikostietojen rikostorjuntaan luovuttamiseen että rikostietojen muuhun tarkoitukseen luovuttamiseen. Hallituksen esityksen perustelujen ja niissä esitettyjen esimerkkien perusteella säännöksiä näytettäisiin sovellettavan sekä rikostietojen rikostorjuntaan luovuttamiseen että rikostietojen muuhun tarkoitukseen luovuttamiseen (s. 25, 26, 35 ja 36). Hallituksen esityksen perusteluissa esitetään tosin toteamus, jonka mukaan poliisilain 5 a luvun ehdotetun 44 a §:n 1 momentissa olisi kyse muissa kuin poliisilain 5 a luvun ehdotetun 44 §:ssä säädetyissä tarkoituksissa tapahtuvasta ilmoittamisesta ja tiedon luovuttamisesta (s. 25). Toisaalta henkilötietojen käsittelystä poliisitoiminnassa annetun lain 50 §:n hallituksen esityksessä muutettavaksi ehdotetussa 2 momentissa viitattaisiin myös poliisilain 5 a luvun ehdotetun 44 a §:n osalta vain tietojen rikostorjuntaan luovuttamiseen. Oma kysymyksensä on se, olisivatko ehdotetut peruspalomuurisäännöksiä täydentävät säännökset tiedustelumenetelmiä käyttämällä saatujen rikostietojen rikostorjuntaviranomaisille rikostorjuntaan tai muuhun tarkoitukseen luovuttamisen osalta tyhjentäviksi tarkoitettuja vai voitaisiinko varsinkin rikostietojen muuhun tarkoitukseen kuin rikostorjuntaan luovuttamiseen soveltaa myös muita siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisten tietojen rikostorjuntaviranomaisille luovuttamisen mahdollistavia säännöksiä.

Varsinaisessa rikostorjunnassa on kyse konkreettisten rikosten ja vaaratilanteiden estämisestä, keskeyttämisestä, paljastamisesta ja selvittämisestä. Rikostorjuntaan kuuluu myös uhkaperusteinen rikosten ja vaaratilanteiden ennalta estäminen, joka kytkeytyy rikostunnusmerkistöihin varsinaista rikostorjuntaa välillisemmin. Rikosten ja vaaratilanteiden estämistä, keskeyttämistä, paljastamista ja selvittämistä sekä rikosten ja vaaratilanteiden ennalta estämistä voivat tukea myös rikostorjuntaviranomaisten tehtäviin kuuluvat yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, tullivalvonta, raja-valvonta, ulkomaalaisvalvonta ja aluevalvonta niihin liittyvä yleisvalvonta ja lupahallinto mukaan lukien. Lupahallinnossa voi olla kyse rikostorjuntaviranomaisten omista lupapäätöksistä tai rikostorjuntaviranomaisten muille viranomaisille lupa-asioissa antamista lausunnoista sekä lupaehtojen noudattamisen valvonnasta.

Rikostorjuntaviranomaisten muut kuin rikostorjuntatehtävät voivat liittyä vielä uhkaperusteista rikosten ja vaaratilanteiden ennalta estämistäkin aikaisempaan vaiheeseen ajoittuvaan rikosten ja vaaratilanteiden ennaltaehkäisemiseen eli henkilö-, organisaatio- tai ilmiötasoiseen rikoksentorjuntaan. Edellä mainitut yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, tullivalvonta, rajavalvonta, ulkomaalaisvalvonta ja aluevalvonta niihin liittyvä yleisvalvonta ja lupahallinto mukaan lukien voivat tukea myös rikosten ja

vaaratilanteiden ennaltaehkäisemistä. Rikosten ja vaaratilanteiden ennaltaehkäiseminen voi liittyä myös poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa poliisin tehtäväksi säädettyyn turvallisuuden ylläpitämiseen yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa. Esimerkiksi ankkuritoiminnaksi kutsutussa huolta aiheuttaviin henkilöihin liittyvässä poliisin ja sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten välisessä yhteistyössä voi olla kyse paitsi rikosten ja vaaratilanteiden estämisestä tai ennalta estämisestä, myös rikosten ja vaaratilanteiden henkilötasoisesta ennaltaehkäisemisestä, jossa henkilöitä tuetaan näiden elinolosuhteisiin vaikuttamalla. Rikosten ja vaaratilanteiden ilmiö- tai organisaatiotasoiseen ennaltaehkäisemiseen liittyvässä tiedonvaihdossa ei ole yleensä kyse viranomaisen tiedollisia toimivaltuuksia edellyttävästä yksilöiden henkilötietojen suojaan puuttumisesta.

Tiedustelumenetelmiä käyttämällä saatuja rikostorjuntaviranomaisille luovutettuja rikostietoja voidaan hyödyntää rikostorjuntaviranomaisten toiminnan suuntaamisessa. Rikostorjuntaviranomaisten toiminnan suuntaaminen voi olla rikostorjuntaviranomaisten käytettävissä olevien resurssien ilmiö- tai tilannekohtaista kohdentamista taikka rikostorjuntaviranomaisten toiminnan ja siihen liittyvän toimivaltuuksien käytön yksittäistapauskohtaista organisaatio- tai henkilötasosta kohdistamista. Luovutettujen rikostietojen rikostorjuntaviranomaisten toimivaltuuksien käytön kohdistamisessa hyödyntäminen voi tarkoittaa myös rikostorjuntaviranomaisten oman jatkotiedonhankinnan suuntaamista.

Tiedustelumenetelmiä käyttämällä saatuja rikostorjuntaviranomaisille luovutettuja rikostietoja voidaan hyödyntää myös rikostorjuntaviranomaisten yksilöiden perusoikeuksiin puuttuvien toimivaltuuksien käytön perusteena tai yksilöiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin vaikuttavassa päätöksenteossa. Yksilöiden perusoikeuksiin puuttuvat rikostorjuntaviranomaisten toimivaltuudet voivat olla kotirauhaan ja luottamuksellisen viestin salaisuuteen puuttuvia tiedonhankintatoimivaltuuksia, henkilötietojen suojaan puuttuvia tiedollisia toimivaltuuksia sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen ja omaisuuteen puuttuvia vaikuttamistoimivaltuuksia. Yksilöiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin vaikuttava päätöksenteko voi liittyä rikos- tai hallintoasioiden käsittelyyn.

Tiedustelumenetelmiä käyttämällä saatujen rikostietojen rikostorjuntaviranomaisille rikostorjuntaan luovuttamisen osalta ehdotettuja peruspalomuurisäännöksiä sovellettaisiin rangaistusasteikkojensa perusteella rikosepäilyä koskevan ilmoittamisvelvollisuuden tai -oikeuden piiriin kuuluviin rikoksiin ja lisäksi rikosnimikkeidensä perusteella kaikkiin maanpetos-, valtiopetos- ja terrorismirikoksiin. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan rikosten rangaistusasteikkoihin perustuvaa rikosepäilyä koskevaa ilmoittamisvelvollisuutta sovellettaisiin myös maanpetos-, valtiopetos- ja terrorismirikoksiin (s. 24, 25, 34 ja 35). Rangaistusasteikkojensa tai rikosnimikkeidensä perusteella ehdotettujen peruspalomuurisäännösten mukaisen rikosepäilyä koskevan ilmoittamisvelvollisuuden piiriin kuuluvien rikosten osalta herää kysymys siitä, millä perusteilla määräytyy valinta ehdotettujen peruspalomuurisääntelyn ja peruspalomuurisääntelyä täydentävän sääntelyn soveltamisen välillä. Kyse voi olla ainakin tiedustelumenetelmiä käyttämällä saatujen tietojen yksityiskohtaisuudesta ja varmuusasteesta. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan rangaistusasteikkojensa perusteella ehdotettujen peruspalomuurisäännösten mukaisen rikosepäilyä koskevan ilmoittamisvelvollisuuden piiriin kuuluvien rikosten yhteydessä sekä rikosepäilystä ilmoittaminen että muu rikostietojen luovuttaminen tapahtuisivat aina ehdotettujen peruspalomuurisäännösten nojalla (s. 25 ja 35), joten kysymys valinnasta ehdotettujen peruspalomuurisääntelyn ja peruspalomuurisääntelyä täydentävän sääntelyn soveltamisen välillä ei ajankohtaistuisi näiden

rikosten osalta. Ehdotetut peruspalomuurisääntely ja peruspalomuurisääntelyä täydentävä sääntely eroaisivat luovutettujen tietojen käyttötapojen osalta siinä suhteessa, että ehdotetun peruspalomuurisääntelyä täydentävän sääntelyn perusteella luovutettuja tietoja ei saisi käyttää esitutinnan toimittamisesta tai esitutinnan aloittamista edeltävistä toimenpiteistä päättämisen eikä salaista tiedonhankintakeinoja, salaista pakkokeinoja tai muuta pakkokeinoja koskevan vaatimuksen tai päätöksen perusteena eikä näyttönä rikosasiassa. Sovelletavan sääntelyn valinnalla voisi olla vaikutusta myös jäljempänä käsiteltäviin siviili- ja sotilastiedustelun suojaamiseen ja eri tahojen oikeusturvaan. Ehdotettuja peruspalomuurisäännöksiä ei voitaisi soveltaa rangaistusasteikkojensa tai rikosnimikkeidensä perusteella rikosepäilyä koskevan ilmoittamisvelvollisuuden tai -oikeuden piiriin kuulumattomiin rikoksiin. Poliisilain 5 a luvun ehdotetun 44 a §:n 1 momentin ja sotilastiedustelusta annetun lain ehdotetun 80 §:n 1 momentin mukaan rikostietojen luovuttaminen rikostorjuntaviranomaisille kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi tai muuksi toiminnan suuntaamiseksi koskisi poliisilain 5 a luvun ehdotetun 44 §:n 3–5 momenteissa ja sotilastiedustelusta annetun lain ehdotetun 79 §:n 3–5 momenteissa tarkoitettuja rikoksia. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan tämän mukaisesti, että ehdotettu rikostietojen luovuttamista rikostorjuntaviranomaisille kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi tai muuksi toiminnan suuntaamiseksi koskeva sääntely ei laajentaisi niiden rikosten joukkoa, joista rikostorjuntaviranomaisille voidaan luovuttaa tietoja (s. 25). Hallituksen esityksen perustelujen toisissa kohdissa esitetyt toteamukset siitä, että kansallista turvallisuutta voivat tapauskohtaisesti uhata muutkin rikokset kuin ne, jotka on säädetty rangaistaviksi rikoslain 12, 13 tai 34 a luvuissa (s. 26), ja että maanpuolustukseen ja kansalliseen turvallisuuteen voi kohdistua tapauskohtaisesti myös muita kuin rikoslain 12, 13 tai 34 a luvuissa tarkoitettuja rikoksia (s. 35), jäävät tässä suhteessa tarkoituksiltaan epäselviksi. Ehdotettuja peruspalomuurisäännöksiä täydentäviä säännöksiä voitaisiin soveltaa rikostietojen rikostorjuntaviranomaisille kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi tai muuksi toiminnan suuntaamiseksi luovuttamisen lisäksi nykyisten palomuurisäännösten tapaan aina tietojen luovuttamiseen syyttömyyttä tukevaksi selvitykseksi sekä hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi. Edellä mainitut luovutettujen tietojen käyttötapoja koskevat rajoitukset eivät koskisi näillä perusteilla luovutettuja tietoja.

Sekä ehdotetut peruspalomuurisäännökset että ehdotetut peruspalomuurisäännöksiä täydentävät säännökset koskisivat sekä rikosepäilystä ilmoittamista että muuta rikostietojen luovuttamista. Rikosepäilystä ilmoittaminen on aina oma-aloitteista. Muu rikostietojen luovuttaminen voi olla oma-aloitteista tai pyynnöstä tapahtuvaa. Ehdotetut peruspalomuurisäännökset olisivat rikosepäilystä ilmoittamisen osalta rikosten rangaistusasteikoista ja rikosnimikkeistä riippuen osittain velvoittavia ja osittain mahdollistavia. Ehdotetut peruspalomuurisäännöksiä täydentävät säännökset olisivat rikosepäilystä ilmoittamisen osalta aina mahdollistavia. Sekä ehdotetut peruspalomuurisäännökset että ehdotetut peruspalomuurisäännöksiä täydentävät säännökset olisivat muun rikostietojen luovuttamisen osalta aina mahdollistavia.

Omat rikosepäilystä ilmoittamiseen liittyvät kysymyksensä koskevat sitä, minkä korkuisen todennäköisyyskynnyksen ylittyessä ja missä vaiheessa nykyisten palomuurisäännösten tai ehdotettujen peruspalomuurisäännösten mukaisen ilmoittamisvelvollisuuden piiriin kuuluvista rikoksista on ilmoitettava rikostorjuntaviranomaiselle. Sekä nykyisten palomuurisäännösten että ehdotettujen peruspalomuurisäännösten mukaan rikostorjuntaviranomaiselle on ilmoitettava ilman aiheetonta viivytystä, jos ilmenee, että rikos voidaan olettaa tehdyksi, ja viipymättä, jos ilmenee, että rikos on hankkeilla. Oma

kysymyksensä on myös se, milloin rikosepäilyä koskevaan ilmoitukseen sisällytettävät tai muutoin luovutettavat rikostiedot ovat käyttötarkoituksensa kannalta riittävän laajat ja yksityiskohtaiset. Tässä suhteessa voi olla vaikutusta sillä, luovutetaanko tiedot rikostorjuntaviranomaisten toiminnan suuntaamisessa vai rikostorjuntaviranomaisten toimivaltuuksien käytön perusteena taikka rikos- tai hallintoasioita koskevassa päätöksenteossa käytettäväksi. Sekä nykyisissä palomuurisäännöksissä että ehdotetuissa peruspalomuurisäännöksissä on jo tehtyä rikosta koskeva ilmoittamisoikeus kytketty osin luovutettavien tietojen laajuuteen ja yksityiskohtaisuuteen liittyen oletukseen ilmoituksen erittäin tärkeästä merkityksestä rikoksen selvittämiseksi. Luovutettaviin tietoihin liittyvät myös edellä mainitut ehdotetun peruspalomuurisääntelyä täydentävän sääntelyn mukaiset luovutettujen tietojen käyttötapoja koskevat rajoitukset. Näiden rajoitusten taustalla lienevät osaltaan tiedustelumenetelmiä käyttämällä saatujen tietojen mahdollinen yleisluontoisuus tai epävarmuus ja siitä aiheutuva tarve rikostorjuntaviranomaisten omalle jatkotiedonhankinnalle ennen tietojen rikostorjuntaviranomaisten toimivaltuuksien käytön perusteena taikka rikos- tai hallintoasioiden käsittelyssä käyttämistä.

Rikosepäilystä ilmoittamiseen sekä rikosepäilyä koskevaan ilmoitukseen sisällytettävien tai muutoin luovutettavien rikostietojen laajuuteen ja yksityiskohtaisuuteen liittyy myös kysymys toisaalta erityisen tarpeen suojata siviili- ja sotilastiedustelua sekä toisaalta eri tahojen oikeusturvan yhteensovittamisesta. Sekä siviili- ja sotilastiedustelun suojaamisen että oikeusturvakysymysten osalta voi olla vaikutusta sillä, käytetäänkö luovutettuja tietoja rikostorjuntaviranomaisten toiminnan ja siihen liittyvän toimivaltuuksien käytön suuntaamiseen, rikostorjuntaviranomaisten toimivaltuuksien käytön perusteena vai rikos- tai hallintoasioiden käsittelyssä.

Arvioitaessa mahdollisuutta jättää siviili- ja sotilastiedustelun suojaamisen tarkoituksessa rikosepäilystä ilmoittamatta tai joitakin käsillä olevan asian kannalta sinällään merkityksellisiä siviili- ja sotilastiedusteluun liittyviä tietoja rikostorjuntaviranomaisille luovuttamatta joudutaan ottamaan huomioon erilaisia osin keskenään vastakkaisia yleisiin ja yksityisiin etuihin liittyviä näkökohtia (ks. rikosepäilystä rikostorjuntaan ilmoittamisen ja ilmoittamisen siirtämisen perusteet poliisilain 5 a luvun nykyisissä 44 §:n 1 ja 3 momenteissa ja ehdotetussa 44 b §:ssä ja sotilastiedustelusta annetun lain nykyisissä 79 §:n 1 ja 3 momenteissa ja 80 §:n 3 momentissa ja ehdotetuissa 80 a §:n 2 ja 3 momenteissa; vrt. tiedustelumenetelmän käytöstä tiedonhankinnan kohteena olleelle henkilölle ilmoittamisesta poikkeamisen perusteet poliisilain 5 a luvun 47 §:n 2 momentissa ja sotilastiedustelusta annetun lain 89 §:n 6 momentissa). Yleiset edut voivat tarkoittaa toisaalta siviili- ja sotilastiedustelun suojaamista sekä toisaalta rikosten ja muiden lainvastaisten tekojen estämistä ja niistä vastuuseen saattamista ja rikos- tai hallintoasioita koskevan päätöksenteon oikeellisuutta eli muun muassa päätöksenteon perustumista oikeisiin sekä riittävän laajoihin ja yksityiskohtaisiin tietoihin. Yksityiset edut voivat puolestaan liittyä siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisten toiminnan ja siihen liittyvien toimivaltuuksien käytön kohteiden, rikostorjuntaviranomaisten toiminnan ja siihen liittyvien toimivaltuuksien käytön kohteiden, rikosten ja muiden lainvastaisten tekojen epäiltyjen tekijöiden ja kohteiden sekä rikos- tai hallintoasioiden asianosaisten tiedonsaantiin ja muuhun oikeusturvaan. Rikosten ja muiden lainvastaisten tekojen epäiltyjen tekijöiden ja kohteiden sekä rikos- tai hallintoasioiden eri asianosaisten intressit voivat olla tässä suhteessa erisuuntaiset. Kuten edellä on todettu, ehdotetussa peruspalomuurisääntelyä täydentävässä sääntelyssä olisi huomioitu nykyisen palomuurisääntelyn tapaan erikseen siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisten mahdollisuus luovuttaa aina tietoja syyttömyyttä tukevaksi selvitykseksi.

Siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisten toiminnan ja siihen liittyvien toimivaltuuksien käytön kohteiden oikeusturvan takeina toimivat siviili- ja sotilasviranomaisten velvollisuus ilmoittaa tiedustelumenetelmän käytöstä tiedonhankinnan kohteena olleelle henkilölle (poliisilaki 5 a luku 47 §, laki tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa 20 § ja laki sotilastiedustelusta 89 §), tiedustelutoiminnan kohteena olleen henkilön tai henkilön, joka epäilee, että häneen on kohdistettu tiedustelua, mahdollisuus pyytää tiedusteluvalvontavaltuutettua tutkimaan häneen kohdistuneen tiedustelumenetelmän käytön lainmukaisuus (laki tiedustelutoiminnan valvonnasta 12 §) sekä se, että palomuurisäännösten perusteella rikostorjuntaan luovutetun tiedon käyttäminen rikoksen selvittämisessä on kirjattava esitutkintapöytäkirjaan (esitutkintalaki 9 luku 6 § 2 momentti) ja haastehakemuksessa on ilmoitettava palomuurisäännösten perusteella rikostorjuntaan luovutettu tieto, jota syyttäjän on tarkoitus käyttää näyttönä, sekä perustelut kyseisen tiedon käyttämiselle (laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 5 luku 3 § 1 momentti 9 kohta). Velvollisuus kirjata palomuurisäännösten perusteella rikostorjuntaan luovutetun tiedon käyttäminen esitutkintapöytäkirjaan ja ilmoittaa siitä haastehakemuksessa ei koskisi ehdotetun peruspalomuurisääntelyä täydentävän sääntelyn mukaista rikostietojen luovuttamista rikostorjuntaviranomaisille kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi tai muuksi toiminnan suuntaamiseksi, johon liittyisivät myös edellä mainitut tietojen käyttötapoja koskevat rajoitukset. Tiedon käyttämisen esitutkintapöytäkirjaan kirjaaminen ja siitä haastehakemuksessa ilmoittaminen toimii rikoksesta epäiltyjen oikeusturvan lisäksi myös rikosten asianomistajien tiedonsaannin ja muun oikeusturvan takeena. Palomuurisäännösten perusteella rikostorjuntaan luovutetun tiedon käyttämisestä näyttönä päättää tuomioistuin rikosasian käsittelyn yhteydessä (poliisilain 5 a luvun nykyisen 44 §:n 6 momentti ja ehdotetun 44 c §:n 2 momentti sekä sotilastiedustelusta annetun lain nykyisen 79 §:n 5 momentti ja nykyisen 80 §:n 5 momentti ja ehdotetun 81 §:n 2 momentti).

Rikostorjuntaviranomaisten toiminnan ja siihen liittyvien toimivaltuuksien käytön kohteiden, rikosten ja muiden lainvastaisten tekojen epäiltyjen tekijöiden ja kohteiden sekä rikos- tai hallintoasioiden asianosaisten oikeusturvan kannalta on keskeistä, että toimivaltuuksien käyttö ja rikos- tai hallintoasioita koskeva päätöksenteko perustuvat oikeisiin sekä käyttötarkoituksensa kannalta riittävän laajoihin ja yksityiskohtaisiin tietoihin niin rikosepäilyn puolesta kuin sitä vastaan puhuvienkin seikkojen osalta.

Siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisten rikostorjuntaan luovuttamia rikostietoja voidaan hyödyntää rikos- tai hallintoasioiden käsittelyn kaikissa vaiheissa eli asioiden viireilletulon, asianosaisten kuulemisen ja asioiden muun selvittämisen sekä asioiden ratkaisemisen yhteydessä. Lähtökohtaista vaatimusta rikos- tai hallintoasioita koskevan päätöksenteon perustumisesta oikeisiin sekä riittävän laajoihin ja yksityiskohtaisiin tietoihin voivat muokata asian selvittämistä ja näytön arviointia koskevat menettelylliset säännöt. Rikos- tai hallintoasioiden käsittelyssä on oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeisiin liittyvänä lähtökohtaisena menettelyllisenä vähimmäisvaatimuksena rikosprosessin eri osapuolten ja hallintoasian eri asianosaisten käytettävissä olevien tietojen yhdenmukaisuus (equality of arms). Siviili- ja sotilastiedustelun osalta erityistä suojaamistarvetta voi liittyä esimerkiksi kansainvälisen tiedusteluyhteistyön yhteydessä tai tietolähteiltä saatuihin tietoihin. Siviili- ja sotilastiedustelun suojaamistarve voidaan pyrkiä yhteensovittamaan rikosprosessin eri osapuolten käytettävissä olevien tietojen yhdenmukaisuuden vaatimuksen kanssa organisatorisia palomuuureja käyttämällä. Tällöin siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisilla ei ole rikosten selvittämiseen liittyviä tehtäviä ja toimivaltuuksia, eivätkä siviili- ja sotilastiedustelun suojaamisen tarkoituksessa rikostorjuntaviranomaisille luovuttamatta jätettävät tiedot tule näin ollen minkään rikosprosessin osapuolen hyödynnettäviksi.

Pelkkää tiedustelumenetelmiä käyttämällä saatujen rikostietojen rikostorjuntaviranomaisille luovuttamista koskevaa palomuurisääntelyä ja sen soveltamista laajempi kysymyksensä on siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisten yleinen oikeus tai velvollisuus ilmoittaa tietoonsa tulleista epäillyistä rikoksista tai muista lainvastaisista teoista toimivaltaisille viranomaisille taikka myötävaikuttaa sellaisiin tekoihin puuttumiseen tai rikos- tai hallintoasioita koskevan päätöksenteon oikeellisuuteen hallussaan olevia tietoja toimivaltaisille viranomaisille luovuttamalla. Epäillyt rikokset tai muut lainvastaaiset teot sekä rikos- tai hallintoasioita koskeva päätöksenteko voivat olla kansalliseen turvallisuuteen ja siten siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisten lakisääteisiin tehtäviin liittyviä tai niihin liittymättömiä. Epäillyt rikokset tai muut lainvastaaiset teot voivat liittyä myös siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisten omaan toimintaan. Kuten edellä on todettu, nykyinen palomuurisääntely ja ehdotettu peruspalomuurisääntely on kulloisenkin rikoksen rangaistusasteikosta ja rikosnimikkeestä riippuen rikosepäilystä ilmoittamiseen velvoittavaa ja muun rikostietojen luovuttamisen mahdollistavaa, rikosepäilystä ilmoittamisen ja muun rikostietojen luovuttamisen mahdollistavaa tai rikosepäilystä ilmoittamisen ja muun rikostietojen luovuttamisen estävää.

Edellä tarkoitettuun ehdotettujen peruspalomuurisäännösten mukaisen ilmoittamisoi-
keuden piiriin kuuluvia rikoksia koskevaan valintaan ehdotettujen peruspalomuurisään-
telyn ja peruspalomuurisääntelyä täydentävän sääntelyn soveltamisen välillä liittyisi
myös oma kysymyksensä siitä, kuka tekee valinnan sovellettavan sääntelyn ja samalla
ehdotettuun peruspalomuurisääntelyä täydentävään sääntelyyn liittyvien luovutettujen
tietojen käyttötapoja koskevien rajoitusten soveltamisen osalta. Todettakoon vertailun
vuoksi, että silloin kun velvollisuus ilmoittaa tiedustelumenetelmän käytöstä tiedonhan-
kinnan kohteena olleelle henkilölle on kytketty esitutinnan asiassa aloittamiseen, il-
moituksen lykkäämistä tai ilmoituksen tekemättä jättämistä koskevan vaatimuksen tuo-
mioistuimelle tekee siviilitiedustelun osalta siviilitiedusteluviranomaisen päällystään
kuuluva poliisimies, ei esitutkintaviranomaisen edustaja (poliisilaki 5 a luku 47 § 6 mo-
mentti).

Kansallisen turvallisuuden suojaaminen ja muu toiminnan suuntaaminen

Ehdotettuja peruspalomuurisäännöksiä täydentäviä säännöksiä sovellettaisiin tiedus-
telumenetelmiä käyttämällä saatujen rikostietojen rikostorjuntaviranomaisille luovutta-
miseen kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ja muuksi luovutuksensaajan toimin-
nan suuntaamiseksi. *Säännösten sanamuoto on niissä käytetyn ”muuksi” sanan vuoksi
jonkin verran tulkinnanvarainen sen suhteen, kattaisivatko ne kansallisen turvallisuu-
den suojaamisen osalta vain kansallisen turvallisuuden suojaamisen suuntaamisen vai
myös kansallisen turvallisuuden suojaamisen muilta osin. Hallituksen esityksen perus-
telujen ja niissä esitettyjen esimerkkien perusteella tietoja näytettäisiin voitavan luovut-
taa kansallisen turvallisuuden suojaamisen suuntaamisen lisäksi myös kansallisen tur-
vallisuuden suojaamiseen muilta osin (s. 25, 26, 35 ja 36). Oma kysymyksensä on se,
olisivatko ehdotetut peruspalomuurisäännöksiä täydentävät säännökset tiedustelume-
netelmiä käyttämällä saatujen rikostietojen rikostorjuntaviranomaisille kansallisen tur-
vallisuuden suojaamisen suuntaamiseksi, muun toiminnan suuntaamiseksi tai kansal-
lisen turvallisuuden suojaamiseen muussa tarkoituksessa kuin kansallisen turvallisuu-
den suojaamisen suuntaamiseksi luovuttamisen osalta tyhjentyviksi tarkoitettuja vai
voitaisiinko varsinkin rikostietojen luovuttamiseen kansallisen turvallisuuden suojaami-
seen muussa tarkoituksessa kuin kansallisen turvallisuuden suojaamisen suuntaa-
miseksi soveltaa myös muita siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisten tietojen rikostor-
juntaviranomaisille luovuttamisen mahdollistavia säännöksiä.*

Rikostorjuntaviranomaisten toiminnan suuntaamisessa voi olla kyse rikostorjuntaviranomaisten rikostorjuntatoiminnan suuntaamisesta tai rikostorjuntaviranomaisten muun toiminnan suuntaamisesta. Sekä rikostorjuntaviranomaisten rikostorjuntatoiminta että rikostorjuntaviranomaisten muu toiminta voivat olla kansallisen turvallisuuden suojaamiseen liittyvää tai siihen liittymätöntä.

Rikostorjuntaviranomaisten rikostorjuntatoiminnan suuntaaminen tarkoittaa rikosten ja vaaratilanteiden ennalta estämisen ja rikosten ja vaaratilanteiden estämisen, keskeyttämisen, paljastamisen ja selvittämisen suuntaamista. Rikostorjuntaviranomaisten muun toiminnan suuntaamisessa voi olla kyse rikostorjuntaviranomaisten tehtäviin kuuluvien yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen, tullivalvonnan, rajavallvonnan, ulkomaalaisvalvonnan ja aluevalvonnan suuntaamisesta niihin liittyvä yleisvalvonta ja lupahallinto mukaan lukien. Rikostorjuntaviranomaisten tällainen toiminta voi myös tukea rikostorjuntaan kuuluvaa rikosten ja vaaratilanteiden ennalta estämistä ja rikosten ja vaaratilanteiden estämistä, keskeyttämistä, paljastamista ja selvittämistä sekä rikostorjuntaan kuulumatonta rikosten ja vaaratilanteiden ennaltaehkäisemistä. Sama koskee erilaista viranomaisyhteistyötä ja siihen liittyvää tiedonvaihtoa. Kansallisen turvallisuuden suojaamiseen liittyvä rikostorjuntaviranomaisten rikostorjuntatoiminta, rikostorjuntaa tukeva muu toiminta sekä rikoksia ja vaaratilanteita ennaltaehkäisevä toiminta koskevat kansallista turvallisuutta uhkaavia rikoksia ja vaaratilanteita. Kansallisen turvallisuuden suojaamiseen liittymätön rikostorjuntaviranomaisten rikostorjuntatoiminta, rikostorjuntaa tukeva muu toiminta sekä rikoksia ja vaaratilanteita ennaltaehkäisevä toiminta koskevat puolestaan muita rikoksia ja muunlaisia vaaratilanteita.

Tietojen luovuttaminen kansallisen turvallisuuden suojaamiseen muussa tarkoituksessa kuin kansallisen turvallisuuden suojaamisen suuntaamiseksi voi koskea tietojen luovuttamista rikostorjuntaviranomaisten kansallisen turvallisuuden suojaamiseen liittyvien toimivaltuuksien käytön perusteena taikka kansallisen turvallisuuden suojaamiseen liittyvien rikos- tai hallintoasioiden käsittelyssä käytettäväksi. Kyse voi olla sellaisesta rikostorjuntaviranomaisten tiedonhankintatoimivaltuuksien, tiedollisten toimivaltuuksien ja vaikuttamistoimivaltuuksien käytöstä taikka rikos- tai hallintoasioiden käsittelystä, joka liittyy kansallista turvallisuutta uhkaavia rikoksia ja vaaratilanteita koskevaan rikostorjuntatoimintaan, rikostorjuntaa tukevaan muuhun toimintaan tai rikoksia ja vaaratilanteita ennaltaehkäisevään toimintaan. Kuten edellä on todettu, ehdotetun peruspalamuurisääntelyä täydentävän sääntelyn mukaan sen perusteella luovutettavia tietoja ei saisi käyttää esitutinnan toimittamisesta tai esitutinnan aloittamista edeltävistä toimenpiteistä päättämisen eikä salaista tiedonhankintakeinoja, salaista pakkokeinoja tai muuta pakkokeinoja koskevan vaatimuksen tai päätöksen perusteena eikä näyttönä rikosasiassa.

Kansallisen turvallisuuden suojaaminen voi olla viranomaisten tehtäviä koskevan sääntelyn yhteydessä riittävän täsmällinen ja tarkkarajainen käsite, mutta viranomaisten toimivaltuuksia koskevan sääntelyn yhteydessä kansallisen turvallisuuden suojaaminen olisi perusteltua kytkeä sellaiseen kansallista turvallisuutta vakavasti vaarantavaan toimintaan, jota tarkoitetaan siviili- ja sotilastiedustelun kohteita koskevissa säännöksissä (poliisilaki 5 a luku 3 §, laki tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa 3 § ja laki sotilastiedustelusta 4 §). Tämä koskee viranomaisten tiedonhankintatoimivaltuuksien ja vaikuttamistoimivaltuuksien lisäksi myös viranomaisten tiedollisia toimivaltuuksia, muun muassa viranomaisten oikeutta luovuttaa tai saada tietoja.

Palomuurisääntelyn tarve

Siviili- ja sotilastiedustelun tiedustelumenetelmiä käyttämällä saatuihin tietoihin liittyvän palomuurisääntelyn tarve sekä rikostiedustelun salaisia tiedonhankintakeinoja ja salaisia pakkokeinoja käyttämällä saatuihin tietoihin liittyvän ylimääräistä tietoa koskevan sääntelyn (poliisilaki 5 luku 53 ja 54 §, 1.12.2025 voimaan tuleva uusi laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa 157 ja 158 § sekä pakkokeinolaki 10 luku 55 ja 56 §) tarve liittyvät mahdollisuuteen poiketa tietojen lähtökohtaisesta käyttötarkoitussidonnaisuudesta kyseisten tietojen osalta. Rikosasoiden tietosuojalain 5 §:n 2 momentin mukaan tämänkaltaisesta poikkeamismahdollisuudesta on säädetävä laissa. Jos tiedustelumenetelmää, salaista tiedonhankintakeinoja tai salaista pakkokeinoja on käytetty laissa säädettyyn tarkoitukseensa, tällöin tiedustelumenetelmää, salaista tiedonhankintakeinoja tai salaista pakkokeinoja käyttämällä saatujen tietojen laissa säädetyn mukaisessa toiseen tarkoitukseen käyttämisessä ei ole kyse tiedustelumenetelmän, salaisen tiedonhankintakeinon tai salaisen pakkokeinon käytön tarkoitussidonnaisuuden kiertämisestä. Palomuurisääntelyn ja ylimääräistä tietoa koskevan sääntelyn tarpeet kytkeytyvät eroihin tiedonhankinnan tarkoituksessa sekä tiedonhankinnan kohteissa toiminnan ja tekojen tasoilla.

Siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisten tehtävien osalta voidaan erottaa toisistaan viranomaisten tiedustelupalvelutoiminta, turvallisuuspalvelutoiminta ja rikostiedustelutoiminta. Tiedustelupalvelutoiminnalla tuetaan ylimmän valtiojohdon turvallisuuspoliittista päätöksentekoa (strategisen tason siviili- ja sotilastiedustelu) tai sotilasviranomaisten sotilaalliseen maanpuolustukseen varautumista (operatiivisen tason sotilastiedustelu). Tiedustelupalvelutoiminnan kohteena ovat kansallista turvallisuutta vakavasti vaarantavaan toimintaan liittyvät yleensä rankaisemattomat teot. Turvallisuuspalvelutoiminnalla tuetaan kansallista turvallisuutta suojaavien viranomaisten toimintaa (operatiivisen tason siviilitiedustelu ja siviilivastatiedustelu sekä operatiivisen tason sotilasvastatiedustelu). Turvallisuuspalvelutoiminnan kohteena ovat kansallista turvallisuutta vakavasti vaarantavaan toimintaan liittyvät pitemmälle edetessään yleensä rangaistavat teot. Rikostiedustelutoiminnalla tuetaan rikostorjuntaviranomaisten toimintaa. Rikostiedustelutoiminnan kohteena ovat rikolliseen toimintaan liittyvät rangaistavat teot. Rikostiedustelutoiminnassa voi olla kyse kansallista turvallisuutta uhkaavista tai muista rikoksista.

Tiedustelupalvelutoiminnalla ja turvallisuuspalvelutoiminnalla on pääosin erilainen tiedonhankinnan tarkoitus (ylimmän valtiojohdon turvallisuuspoliittisen päätöksenteon ja sotilasviranomaisten sotilaalliseen maanpuolustukseen varautumisen tukeminen vs. kansallista turvallisuutta suojaavien viranomaisten toiminnan tukeminen). Niiden tiedonhankinnan kohteet ovat toiminnan tasolla pääosin samanlaiset (kansallista turvallisuutta vakavasti vaarantava toiminta) ja tekojen tasolla erilaiset (yleensä rankaisemattomat teot vs. pitemmälle edetessään yleensä rangaistavat teot). Tiedustelupalvelutoiminnalla ja rikostiedustelutoiminnalla on erilainen tiedonhankinnan tarkoitus (ylimmän valtiojohdon turvallisuuspoliittisen päätöksenteon ja sotilasviranomaisten sotilaalliseen maanpuolustukseen varautumisen tukeminen vs. rikostorjuntaviranomaisten toiminnan tukeminen). Niiden tiedonhankinnan kohteet ovat toiminnan tasolla osin samanlaiset (kansallista turvallisuutta vakavasti vaarantava toiminta vs. kansallista turvallisuutta uhkaava rikollinen toiminta) ja tekojen tasolla erilaiset (yleensä rankaisemattomat teot vs. rangaistavat teot). Turvallisuuspalvelutoiminnalla ja rikostiedustelutoiminnalla on osin samanlainen tiedonhankinnan tarkoitus (kansallista turvallisuutta suojaavien viranomaisten toiminnan tukeminen vs. rikostorjuntaviranomaisten toiminnan tu-

keminen). Niiden tiedonhankinnan kohteet ovat toiminnan ja tekojen tasoilla osin samankaltaiset (kansallista turvallisuutta vakavasti vaarantavaan toimintaan liittyvät pitemmälle edetessään yleensä rangaistavat teot vs. kansallista turvallisuutta uhkaavaan rikolliseen toimintaan liittyvät rangaistavat teot) ja osin erilaiset (kansallista turvallisuutta vakavasti vaarantavaan toimintaan liittyvät pitemmälle edetessään yleensä rangaistavat teot vs. muuhun kuin kansallista turvallisuutta uhkaavaan rikolliseen toimintaan liittyvät rangaistavat teot). Rikostiedustelutoiminnan eri osa-alueilla on samanlainen tiedonhankinnan tarkoitus (rikostorjuntaviranomaisten toiminnan tukeminen). Niiden tiedonhankinnan kohteet ovat toiminnan tasolla samanlaiset (rikollinen toiminta) ja tekojen tasolla erilaiset (eri rikoslajit ja niihin kuuluvat rikokset). Palomuurisääntelyn tarve liittyy lähinnä tiedonhankinnan erilaiseen tarkoitukseen (tiedustelupalvelutoiminta vs. turvallisuuspalvelutoiminta; tiedustelupalvelutoiminta vs. rikostiedustelutoiminta) tai tiedonhankinnan kohteiden erilaisuuteen toiminnan ja tekojen tasoilla (turvallisuuspalvelutoiminta vs. muita kuin kansallista turvallisuutta uhkaavia rikoksia koskeva rikostiedustelutoiminta). Ylimääräistä tietoa koskevan sääntelyn tarve liittyy rikostiedustelun salaisten tiedonhankintakeinojen ja salaisten pakkokeinojen käyttämisestä koskevien lupien ja päätösten rikoskohtaisuuteen.

Kuten edellä on todettu, siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisten tehtäviin kuuluu siviili- ja sotilastiedustelun lisäksi kansallista turvallisuutta uhkaavien rikosten estäminen ja paljastaminen (laki poliisin hallinnosta 10 § 1 momentti sekä nykyinen laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa 86 § 1 momentti ja 1.12.2025 voimaan tuleva uusi laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa 93 § 1 momentti). *Eduskunnan oikeusasiamiehen esittämän näkemyksen mukaan nykyisiä palomuurisäännöksiä tulee soveltaa niiden rikosepäilyistä ilmoittamiseen ja rikostietojen luovuttamiseen viittaavista sanamuodoista huolimatta tietojen luovuttamisen lisäksi myös tietojen siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisten omassa kansallista turvallisuutta uhkaavia rikoksia estävässä ja paljastavassa toiminnassa käyttämiseen (EOAK/289/2021 s. 28).* Hallituksen esityksessä ei käsitellä tätä kysymystä ehdotettavan sääntelyn osalta nimenomaisesti. Kun hallituksen esityksessä ehdotetun mukaan tiedustelumenetelmiä käyttämällä saatujen maanpetos-, valtiopetos- ja terrorismirikoksia koskevien tietojen rikostorjuntaan luovuttamisellekaan ei asetettaisi rangaistusasteikkokohtaisia rajoituksia, lienee jo tämänkin vuoksi selvää, että myöskään tietojen siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisten omassa maanpetos-, valtiopetos- ja terrorismirikoksia estävässä ja paljastavassa toiminnassa käyttämisestä ei olisi rajoitettu tässä suhteessa. Oma yleisempi kysymyksensä on viranomaisten sisäisten tehtäväaluekohtaisten organisatoristen palomuurien tarpeellisuus ja tarkoituksenmukaisuus varsinkin silloin, kun kyseisillä tehtäväalueilla tiedonhankinnan tarkoitus on osin samanlainen sekä tiedonhankinnan kohteet toiminnan ja tekojen tasoilla ovat osin samankaltaiset. Tässä suhteessa voi olla eroa siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisten turvallisuuspalvelutoiminnan ja niiden tiedustelupalvelutoiminnan yhteydessä saatujen tietojen rikostorjunnassa käyttämisen välillä, kun turvallisuuspalvelutoiminnalla on edellä kuvattu tiedustelupalvelutoimintaa läheisempi yhteys rikostorjuntatoimintaan.

Eräitä yksityiskohtia

Hallituksen esityksen perusteluissa käytetään ilmaisua poliisilain 5 a luvun ehdotetun 44 §:n 3–5 momentissa tarkoitetut rikokset *tai* maanpetos-, valtiopetos- tai terrorismirikokset (s. 13), vaikka ehdotetun poliisilain 5 a luvun 44 §:n 5 momentissa on kyse nimenomaan maanpetos-, valtiopetos- ja terrorismirikoksista.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että sotilastiedusteluviranomaisilla ei olisi rikostorjuntatehtävää (s. 22), vaikka sotilastiedusteluviranomaisilla on kansallista turvallisuutta uhkaavien rikosten estämis- ja paljastamistehtävä (nykyinen laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa 86 § 1 momentti ja 1.12.2025 voimaan tuleva uusi laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa 93 § 1 momentti). Hallituksen esityksen toisessa kohdassa todetaan osuvammin, että Puolustusvoimissa rikostorjunta on sisäisesti eriytetty sotilastiedustelutoiminnasta (s. 32). Tämä koskee sekä sotilastiedusteluviranomaisille kuuluvien sotilastiedustelutehtävien ja kansallista turvallisuutta uhkaavien rikosten estämis- ja paljastamistehtävien organisatorista eriyttämistä Pääesikunnan tiedusteluosaston sisällä että Puolustusvoimien muun rikostorjunnan määrittämistä Pääesikunnan oikeudellisen osaston tehtäviin kuuluvaksi. Kuten edellä on todettu, siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisten sisäisten tehtäväaluekohtaisten organisatoristen palomuurien tarpeellisuus ja tarkoituksenmukaisuus on oma kysymyksensä.

Hallituksen esityksen perusteluissa viitataan kahdessa ylimääräisen tiedon käyttämistä koskevassa kohdassa luottamuksellisen viestin salaisuuteen puuttuviin poliisilain 5 luvun mukaisiin salaisiin tiedonhankintakeinoihin ja pakkokeinolain 10 luvun mukaisiin salaisiin tiedonhankintakeinoihin (po. salaisiin pakkokeinoihin; s. 26 ja 35), vaikka ylimääräisen tiedon käyttämistä koskevissa säännöksissä mainituista keinoista teknisellä tarkkailulla voidaan puuttua myös kotirauhaan.

Hallituksen esityksen perusteluissa viitataan kahdessa kohdassa ainoastaan poliisilain 5 a luvun 44 §:ään (s. 29), vaikka säännösehdoitusten sisällön perusteella näissä kohdissa tulisi viitata poliisilain 5 a luvun 44 ja 44 a §:ään.

Ehdotetuissa säännöksissä on siviilitiedustelun ja sotilastiedustelun välillä joitakin eroja, joiden tarkoituksellisuus ja/tai tarkoituksenmukaisuus jää epäselväksi:

- Poliisilain 5 a luvun ehdotetun 44 §:n 1 momentissa käytetään ilmaisua keskusrikospoliisille tai muulle toimivaltaiselle esitutkintaviranomaiselle, kun sotilastiedustelusta annetun lain ehdotetun 79 §:n 1 momentissa käytetään ilmaisua toimivaltaiselle viranomaiselle.
- Poliisilain 5 a luvun ehdotetun 44 a §:n 1 momentissa käytetään erillisiä ilmaisia ilmoittaa ja luovuttaa tietoa, kun sotilastiedustelusta annetun lain ehdotetun 80 §:n 1 momentissa käytetään yhdistettyä ilmaisua ilmoittaa tietoa.
- Poliisilain 5 a luvun ehdotetun 44 a §:n 1 momentissa käytetään ilmaisua myös kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ja muuksi luovutuksensaajan toiminnan suuntaamiseksi, kun sotilastiedustelusta annetun lain ehdotetun 80 §:n 1 momentissa käytetään ilmaisua maanpuolustuksen tai kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ja muuksi luovutuksensaajan toiminnan suuntaamiseksi.
- Poliisilain 5 a luvun ehdotetun 44 c §:n 1 ja 2 momenteissa viitataan ehdotettuun 44 §:ään ja ehdotetun 44 a §:n 2 momenttiin, kun sotilastiedustelusta annetun lain ehdotetun 81 §:n 1 ja 2 momenteissa viitataan ainoastaan ehdotettuun 79 §:ään, ei myös ehdotetun 80 §:n 2 momenttiin. Poliisilain 5 a luvun ehdotetun 44 c §:n 2 momentissa on kirjoitusvirhe (momentissa perusteella; po. momentin perusteella).

Kimmo Hakonen
Tiedusteluvalvontavaltuutettu